

Самур

№ 9 (141) 2002-йисан 29-ноябрь

1992-йисан январдилай акъатзава

Мас 1000 манат

РЕДАКТОРДИН ГАФ

ТЕМЕНАР

РикИни дегънеяр тирвал гъиссер юзуриз, дамар-рал звал гъиз, пузаррал цуьк акъудда теменри. Мурадрихъ луварар кутаз дуьнья кIанарда верци, хъубтуьл теменри. Муьгъуббатдин лишанар яз са анжах кIанивилиз муьтлуьгъ жеда абур.

Зи ихтилат кIанивилин теменрикай туш. Гъевечи аялдиз рикI алаз гудай теменрикайни туш зи суьгъбет. Диде-бубадиз, вахариз, стхайриз чан-рикI авуникайни туш и веревирдер. Захъ къалабулух кутазвайди, зи къарай атлузвайди са маса жуьредин темен-тавалар я.

Гъар са халкъдихъ къетIен адетар ава. Лезгийрихъни хъсан, къени адетар авачиз туш - зегъметдал рикI хъун, мердвал, гаф чинал лугъун, къуьлун гзаф кIан хъун, нефс тахъун ва масабур чаз хас къилихар я. КъанатIвилерин ава чакъ: чка атайла мез-гъвел ийиз, ширин мецелди рахаз жедач чайвай. Пехилвал, нефсини эрекъ чIугдай вижесузвилерни ава чакъ.

Эхиримжи вахтара чна лезгивилин гзаф лишанар квадарнава: милли тIварар, къени къилихар, хъсан адетар. Лезги ититар са-садахъ галаз гъикI гуьруьшмиш жезватIа фикир ганани куьне? Ярар-дустар, мукъва-къилибуру са-садал дуьшуьх хъайила, гарданар къуна теменар гудайла марча-марчин, пIарцIа-пIарцIдин ванер яргIариз чкIида. Са-садан свивиз темен гуда са бязи къари. Лезгийр патал гъич ухшар аквазвач аз и крар.

ЦIуд-цIувад йис инлай вилик икI гуьруьшмиш жедачир лезги късар. А чIавара чи тавазивилерихъ са табабурувалин къвай. Алаз-алачиз са-сад кIужахламишдичир къари. Яргъай хтанвай, фадлай са-сад такунвайбуру хур хурув галуькардай, сада гъил мукъубдан къуьнел тадай. Дишегълийри лагъайтIа, хъевехъ хъуьхъев агулай.

“Теменри инсанар мукъваларда”, - лугъуда садбуру. И фикирдихъ галаз рази туш зун. Мукъвал, хайивал къалурун патал алаз-алачиз пузаррал эцигун ваь, краралдини амалрал кIанивал субут авун герек я.

Темен-тавалар акъван ужоз хъанва хъи, лап адетдин кардал элкъевенва. Идалди чун са-садахъ агатзвач, акси яз къакъатзава. Вучиз лагъайтIа, чна чи жуьвал, махсусвал квадарзава. Хайи халкъдиз хас адетар кваз къазвач. Патанбурувай къачунвай алаз-алачиз темен гудай хътин адетар лагъайтIа, лацу пекиниз ягъанвай чIулав пине хъиз аквада. Са гафуналди, ухшар туш къариз са-садахъ темен гун. На лугъудай, лезгидин ухшар амач абурухъ.

ЧАКАЙ КХЕНАЙ...

Лезгийрихъ гъилин хатIаралди хъбенвай гзаф къиметлу къабар ава. Абуру чпин чIалалди къелемдиз къачунвай и къабар къевелай хуьзва. Лезгийри къабар чIехи шанкъуналди кIелда ва виридалайни багъа аманат аз гъисабда. ЧIехи хуьверин мискIинра цIудралди къиметлу къабар хуьзва. Лезгийрин мискIинар са анжах Аллагъдиз дуа ийидай чкаяр туш, гъакIини аялри ва жегъилри кIелзавай, чирвилер къачузвай чкаяр я.

Лезгийрин гъилин хатIаралди хъбенвай къабар са анжах диндиз талуькбуру туш. Рагъ-экъечIдай патан чIалариз, математикадиз, логикадиз, астрономиядиз, философиядиз ва поэзиядиз талуьк къабарини ава. Гзаф къабар чкадин алмир хъбенвайбуру я. А алмир-кай са бязибур рагъэкъечIдай патан уьлквейризни сейли хъанва.

Гильом де РУБРУК,
XIII виш йисан француз сиягъатчи

РЕСПУБЛИКАДИН ЦИЙИВИЛЕР

ГЪЕЙДАР АЛИЕВ МАДНИ ПРЕЗИДЕНТ ХКЯГЪДА

Са шумуд югъ инлай вилик ЦИЙИ Азербайжан Партиядин 10 йисан юбилейдихъ галаз ави-ятда киле фейи мярекатдал партиядин вилик-къилик къвай векилри 2003-йисан сечкиьра Гъейдар Алиев мад гъилера республикадин президент хкягъун важиблу тирди къилди къейд авуна. Азербайжан Республикадин президент Гъейдар Алиева и теклифдихъ галаз алакълу яз сечкиьрихъ экечIун къетI аву-вайди ва халкъдин чIехи паюни вичиз сес гудайди малумарна.

КЪАЙГЪУДАР- ВАЛ КЪАЛУРДА

Азербайжан Республикадин президент Гъейдар Алиева ЦИЙИ Азербайжан Партиядин 10 йисан юбилейдиз талуькарнавай тебдирдал авур рахуна баян гайивал, къвери йис патал тестикъарнавай девлетдин бюджетди агъалиьрин дуланажагъ мадни къезилардай мумкинвал гуда.

2003-йисан бюджетдин гъисабдай къил хуьзвай вири идарайрин кIвалахардин мажбар артухарун фикрда къуна. КIвенкIе муаллимдин, медицинадин культурадин идарайра кIвалахзавайбурун мажбар артухарда. Са бязи идарайра мажбар 50 процент къван артух хъунухъ мумкин я.

ДЕМОКРАТИЯДИН РЕКЪЕ АВА

Алай аямдин машгъур сиясатчийрин жергедик акатзавай Збигнев Бзежинскиди 1977-1981-йисара Америкадин Садхъанвай Штатрин президентдин милли хатасузвилин месэлайриз регъбервал ганай. И мукъвара Прагада киле фейи конференцида иштирак авур ада, ина Азербайжандин гъакъиндайни вичин са бязи фикрар ачухарнава. Ада Азербайжан къвердивай вири патарихвай вилик физвайди ва мукъвал йисара ам бегъемвилелди демократический уьлкве жедайди къейд авуна. Демократиядин рекъай вичи къазанмишнавай алакълунар фикрда къуна, мукъвал йисара Азербайжан НАТО-диз къабул авун мумкин я.

ВИЛИК ТУ- ХУДАЙ МУМКИН- ВАЛ ГУДА

Къвери йисуз чи республикада налуькрин дережаар мадни тIимиларда. Менфятдикай къазвай налуькар 27 процентдилай 25 процентдал авудда. И дережа анжах Баку шеьгерда кардик кутада. Генже, Сумгаит, Мингечевир ва Али Байрамлы шеьгерра налуькрин дережа 20 процент жеда.

Санлай къачурла, Нахичевандин Автономный Республикада, гъакIини дагъдин районра и рекъем 10 процент, маса шеьгер

ва районра 15 процент хъунухъ мумкин я. Гъа и карди чи республикада хуси майиштар мадни вилик тухудай мумкинвал гуда.

ДИДЕД ЧIАЛАЗ ГУЪМБЕТ

Къвердивай республикадин девлетдин чIал тир азербайжан чIалакай мадни гегъеншидиз менфят къачузва. Гъар йисан 1-август милли элифбадинни чIалан сувар хъиз къейд ийизва. Девлетдин чIал кардик кутуниз талуькарнавай президентдин указ виринра лазим тирвал къилдиз акъудзава. И мукъвара Евлах шеьгерда “Дидел чIал” тIвар ганвай гуьмбет ачухарун халисан сувардал элкъевенва.

КИНОФЕСТИВАЛЬ КЪИЛЕ ФИДА

Алай йисан 2-7-декабрдиз Бакуда японрин кинофестиваль къиле фида. ЦИЙИ кинояр Низамидин тIварунихъ галай кинотеатрда къалурда. Ина “Вини дережадин мехъер”, “Сумоди чан туьдуьниз гъана”, “За виридалайни хъсандиз лугъузва” хътин са шумуд художественный фильм, гъакIини цIудал агакъна документальный ва аялар патал фильм къалурун фикрда къунава.

Вирин кинояр пулсузди я.

ЯРУ АЛМАЗАР ЖАГЪАНВА

Археологиз Липецкдин мукъув гъай накъвадин кIунтIарай яру рангунин, гзаф къиметлу 400 алмаз жагъанва. Гила вишералди инсанри перцив чил эгъуьниз алмазар жагъуразава. И кардикай чпик къалабулуьх акатнавай чкадин чIехибуру кIунтIар хъун патал милищайриз талуьк буйругъ ганва.

Икъван гагъди яру алмаз анжах Австралиядай жагъайди я. Къил акъуддай къари лугъузвайвал, Липецкдин алмаз генини къиметлуди я.

АХВАР ХАБАР Я

Суссекс графлуьхдин тIвар-ван авай луькъман, медицинадин илимрин доктор Робин Роистона аварихъ галаз алакълу тир 400 къван делил кIватIнава. Адан гъилик галай азарлуьбуру чпин ахварар ачухардайла малум хъанва хъи, са бязи къариз чпин къилел къвери мусибатар виликамаз ахварай акъазва. Ахварай вагъши гъайванар акъазвай късар са вахтундилай начагъ яз месе гъатзава.

Ахвари са бязи инсанриз гъатта диагноз тайинардай мумкинвал гуьзва. Месела, 14 йиса авай са рушаз ахварай духтурди диагноз дуьздиз эциг тавунвайди чир хъанва. Ахвара вичиз раб ягъидайла алаз къилел “инсулин” хъбенвай къаб акунва. Аюьхда духтурди цИЙИ килелай азарлудан диагноз тайинардайла, руш диабет тирди ва алаз инсулиндин рапар ягъана кIанзавайди малум хъанва.

ЦИЙИ ТIАЛ

Европада миллионралди диншегъли рикIел хуьз тежервилин азарди къуна. Гзаф диншегълийрин рикIелай нейнки чпин авуна кIанзавай крар, гъатта хайи аялрин тIварарини алаззава.

Къил акъуддай къари лугъузвайвал, ихътин нахушвал арадиз атунин себеб диетта я. Гзаф диншегълийрин чеб яхунарун патал я тIимил неъва, яни аялун хуьрекар негъзава. Амма як неъвач лугъуз, абур мефтI низамдун кутазвай гереклу элементрикай магърум жеъва.

РикIелай ракърун хътин гъалар арадай аялудун патал тIуьн-хъун хъсанарун чарасуз я. Майвар, хъчар, кIерец, серг, келем генани пара тIуьна кIанзава. Шекердикай, дуьдгъвердикай, гъакIини кока-кола хътин ширин ичкийрикай жеъмай къван тIимил менфят къачун меслят я. Идалай гъейри, стрессдихъ галаз жеьг чIугун, ара-ара яхди къекъуьн рикIелай ракъурна кIанзавач.

РикI дар тахъайтIа,
дуьнья дар жедач.
Лезги халкъдин мисал.

ƏLLİ İL NƏDİR Kİ..

Akif Xıdırov elə nadir alimlərdəndir ki, tərifdən, sözdən qaçır. Onun istedadı haqqında, fizika və riyaziyyat kimi maraqlı elmləri dərinləndirilməsi, qeyri-adi sadəliyi, təvazükarlığı barəsində yazmağa bir neçə dəfə cəhd etmişik. İstəmişik ki, hörmətli oxuculara bu əsl elm adamı, olduqca xeyirxah və sadə təbiətli insan haqqında ürək sözlərini deyək, amma baş tutmayıb. İndi isə elə gətirib ki, bu yaxınlarda fizika-riyaziyyat elmləri namizədi, Azərbaycan Milli Aerokosmik Agentliyinin Kosmik Cihazqayırma Məxsusi Konstruktor Bürosunun söbə müdiri vəzifəsində işləyən həmkarımız Akif Şakir oğlunun 50 yaşına tamam olur. Dostumuzun - bu gözəl və nəci b insanın yarımsənlik yubileyidir. Qərara gəldik ki, bu gözəl məqamda, Akif müəllim haqqında, nəhayət, bir neçə kəlmə də olsa, söz deyək.

...Akif 1952-ci il dekabrın 5-də ölkəmizin dilbər guşələrindən olan Qusar rayonunun Kiriq kəndində dünyaya göz açıb. Həzrə kənd orta məktəbini 1969-cu ildə başa vurduqdan sonra elə həmin il Azərbaycan Dövlət Universitetinin fizika fakültəsinə daxil olmuşdur. Akif bu qabaqcıl elm və təhsil ocağının tanınmış elm adamlarında yaxşı dərəcə almış, tələbəlik illərində təhsil qabaqcılı olmuş, fizika kimi həyatı bir elmin sirlərinə vafiq olmuş, zəngin bilik qazanmışdır. Nəhayət, gərgin tələbəlik illəri arxada qalmış, o, 1974-cü ildə fizika fakültəsini müvəffəqiyyətlə bitirmişdir. Akif müəllim qazandıqı bilik və bacarığı ilk əvvəl doğma Kiriq kəndinin övladlarına

öyrətməmiş, 1974-1978-ci illərdə buradadır müəllim işləmişdir. O, var gücünü gənc nəslin təlim-tərbiyəsinə həsr etmiş, kənd camaatının, məktəb kollektivinin hüsn-rəğbətini qazanmışdır. Amma fizika elminə olan dərin marağı onu yenidən Bakıya gətirib çıxarmışdır. 1978-ci ildə Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası Fizika İnstitutunun aspiranturasına daxil olunmuşdur. 1978-1981-ci illərdə Fizika İnstitutunda aparılan elmi tədqiqatlarda fəal iştirak etmişdir. Akif müəllim yarımkəçiricilər fizikası sahəsində çox maraqlı mədənlərdən sayılan A V S - tipli üçqat birləşmələrin elektron və fonon spektrlərinin tədqiqi ilə dərinləndirən məşğul olmuşdur. Bu sahədə əldə etdiyi nəticələri yekunlaşdıraraq fizika-riyaziyyat elmləri namizədi alimlik dərəcəsi almaq üçün 1984-cü ildə dissertasiya müdafiə etmişdir. 1981-1985-ci illərdə Fizika İnstitutunda kiçik elmi işi vəzifəsində çalışmışdır.

Akif müəllim 1985-ci ildən etibarən öz elmi taleyini bünövrəsi məşhur alim, dövlət xadimi, akademik Tofiq İsmayılov tərəfindən qoyulmuş Azərbaycan Milli Aerokosmik Agentliyi ilə bağlamışdır. Həmin ildən Agentliyin Kosmik Cihazqayırma Məxsusi Konstruktor Bürosunda əvvəllər baş elmi işçi işləmiş, hazırda isə söbə müdiri vəzifəsində çalışır. Burada Akif müəllim müasir texnika-nın müxtəlif sahələrində çox geniş təbiiqləri olan InSb, CaAS, Si yarımkəçiriciləri əsasında yaradılmış qalınmaqnaqnit cihazların - holl keçiricilərinin işlənilməsi hazırlanması və on-

ların tədqiqi ilə məşğuldur. İstedadlı alimin fəal iştirakı ilə "elektron-kompas", "maqnitometr" və s. kimi müasir cihazlar işlənilib hazırlanır. Yeni işlənilib hazırlanmaqda olan maqnitometrin çox geniş tətbiq sahələri (seymologiya, geofizika, ekologiya, təhlükəsizlik texnikası və s.) gözəlinir. Akif müəllim 1984-1990-cı illərdə keçmiş İttifaqın bir sıra qabaqcıl elmi tədqiqat institutlarında ("Spektroskopiya İnstitutu", Troitsk ş.; "Birləşmiş Nüvə Tədqiqatları İnstitutu", Dubna ş.; "Bərk Cisim İnstitutu", Çernoqolovka s.) elmi yaradıcılıq ezamiyyətlərində olmuş, birgə elmi araşdırmalar aparmış, maraqlı nəticələr əldə etmişdir.

Elmi yaradıcılığının ən məhsuldar dövrünü yaşayıb yaradan, ölkəmizin gözəl alimlərindən olan Akif müəllim həm də gözəl ailə başçısıdır. Bir qız, bir oğul atasıdır. Hər iki övladı Azərbaycan Tibb Universitetinin müvəffəqiyyətlə bitirib.

Akif müəllimi dostları və həmkarları adından 50 yaş münasibəti ilə hərətə təbrik edir, ona elmi işlərində daha böyük nailiyyətlər arzulayıq.

Fəxrəddin AĞAYEV,
Azərbaycan Milli
Aerokosmik Agentliyinin
Kosmik Cihazqayırma Məxsusi Konstruktor
Bürosunun direktoru.

Malik MƏHƏMMƏDOĞLU,
AMAKA Ekologiya İnstitutunun
baş elmi işçisi.

"Zəngəzur" qəzetinin təsisçisi və baş redaktoru - xalq qəhrəmanı Sultan bəy adına, həsən bəy Zərdabi adına, Şəhriyar adına mükafatların laureatı, şair, publisist, tarixçi, filosof Səbahəddin Eloğluya Azərbaycan

nin çapdan çıxması mətbuatımızın yadda qalan hadisələrindən olmuşdur. İndiki iqtisadi çətinliklər şəraitində 3000 tirajla çap olunan bu mətbu orqan qısa müddətdə oxucuların rəğbətini qazanıb. Qəzetin 50-ci

"QIZIL QƏLƏM"

MÜKAFATI VERİLMİŞDİR

Kütləvi İnformasiya Vasitələri İşçiləri Həmkarlar İttifaqı Rəyasət heyətinin qərarı ilə "Qızıl Qələm" mükafatı verilmişdir.

Səbahəddin Eloğlu bu mükafata mətbuatda uzun müddətli səmərəli fəaliyyətinə, yaradıcılıq sahəsindəki uğurlarına görə layiq görülmüşdür.

Bir neçə ay əvvəl "Zəngəzur" qəzetinin 50-ci sayı-

sayında nəzərə çatdırıldığı kimi, o, oxucuların rəğbətini həqiqətə yazmaqla qazanmışdır və bu yola davam etdirəcəkdir.

Yüksək mükafata layiq görülmüş həmkarımızı təbrik edir, ona yeni yaradıcılıq uğurları arzulayıq. İnanırıq ki, "Zəngəzur" bundan sonra da öz dəst-xətti ilə tanınacaqdır.

"SAMUR"

LAZIMLI KİTAB

Respublikamızda elektrik enerjisinin əsas hissəsi (90%) istilik elektrik stansiyalarında hasil edilir. Ona görə də bu sahədə yüksək ixtisaslı milli kadrların hazırlanması vacib məsələlərdən biridir. Təəssüf ki, bu sahədə milli dilə dərsliklər demək olar ki, yoxdur. Son illərdə bu vacib sahədə Azərbaycan Dövlət Neft Akademiyasının kafedra müdiri, əməkdar elm xadimi, t.e.d., professor Kamal Abdullayevin əməyi təqdirə layiqdir. Bu günlərdə onun ali texniki təhsil ocaqları üçün böyük əhəmiyyət kəsb edən və sayca üçüncü dərslik olan "İstilik elektrik stansiyalarının qazın qurğular" adlı kitabı "Maarif" nəşriyyatı tərəfindən nəşr edilmişdir. Bu dərslik istilik energetikasının əsas avadanlıqlarından biri olan su buxarı hasil edən qurğulardan və bu qurğularda baş verən proseslərdən bəhs edir.

Bu dərslik ali texniki məktəblərin tələbə və müəllim heyəti üçün yararlı dərs vəsaiti olmaqla yanaşı həm də istilik energetikası sahəsində çalışan mütəxəssislər üçün olduqca lazımlı mənbədir.

N. FEYZİYEV,
Azərbaycan Memarlıq və İnşaat
Mühəndisləri Universitetinin
Kafedra müdiri, t.e.d., professor.

Məndən sənə öyüd,
dənini özün üyüd.

Azərbaycan atalar sözü.

BÖYÜK ŞAİRİN XATİRƏSİ

Qusar rayonunun İmamquluxənd orta məktəbində Azərbaycanın görkəmli şairi h.Cavidin anadan olmasının 120 illik yubileyi qeyd olunmuşdur. "h.Cavid lirikası" adlı gecənin təşkilində məktəbin dil-ədəbiyyat müəllimləri A.Ağakəri-mova və D.h.hörmətovanın əməyi çox olmuşdur. Gecəni X-sınıf şagirdləri K.Orucova və A.hacımuradova "Ana" şeri ilə başladılar. Sonra məktəbin yuxarı sinif şagirdləri A.həmidova və A.hacımuradova h.Cavidin tərçümeyi-halı, E.Paşayeva, Y.Abdulcanova yaradıcılığı haqqında məlumat verdilər. Məktəbin dil-ədəbiyyat kabinetində "h.Cavid - 120" adlı guşə yaradılmışdır.

Dürnisə
hörnətova

"HƏR ÖMÜR BİR KİTABA BƏNZƏR"

Əsli-nəcəbəti ilə seçilən, tanınmış nəsləndən olan bu qadının dərin biliyi, geniş dünyagörüşü, səlis nitqi ilk söhbətdən adamı heyran edir. Təkcə tarixçi olmasın deyil, həm də güclü mütaliəsi ona hər sahədə məlumatlı olmağa imkan verir... "hər ömür bir kitabə bənzər", - deyir, - başladığı kimi də hiss olunmadan bitir. Hər insan öz kitabını özü yazır. Əgər mənalı ömür yaşayıbsa, xeyirxah əməlləri ilə tanınıbsa, eli-obası üçün nə işə edibsə, həmişə xalqın yaddaşında qalacaq, zaman-zaman xatırlanacaq..."

Aliyə Abasovanın ömür kitabı 1932-ci ildə Qusarda başlanıb. Tanınmış inqilabçı, dövlət xadimi və şair Nürəddin Şerifovun ailəsində həyata göz açmış Aliyə uşaqlıqdan istedadlı ilə seçilib. Tarixi öyrənmək həvəsi onu universitet təhsili almağa sövq edib. Azərbaycan Dövlət Universitetinin tarix fakültəsini bitirdikdən sonra Qusar şəhərindəki rus məktəbində müəllimliyə başlayıb.

Universiteti bitirəndə

ona elmi işlə məşğul olmağı təklif etmişdilər. Məşğul olsaydı, çoxdan elmlər doktoru elmi dərəcəsinə almışdı. Amma ailə vəziyyəti ilə əlaqədar o, yenidən Qusara qayıtdı. Burada onda maarif, təhsilin tarixinə böyük marağı oyandı. Bu tarixi öyrənmək və xalqı çatdırmaq niyyəti ilə 1963-cü ildən keçmiş Maarif Nazirliyinin Bakıdakı Xalq Təhsili Muzeyində elmi işçi kimi fəaliyyət göstərməyə başladı. 1971-ci ildən indiyə kimi muzeyin fond müdiri vəzifəsində işləyən Aliyə xanımın böyük zəhməti sayəsində burada bütün sənədlər və eksponatlar qaydaya salındı, materialların elmi pasportlaşdırılması həyata keçirildi. Uzun illər respublikamızda və onun hüddullarından kənarada axtarışlar apararaq, topladığı 2 minə yaxın sənəd və ayrı-ayrı materiallar inqilabdan əvvəlki dövrdə və Sovet hakimiyyəti illərində ölkəmizdə xalq təhsilinin inkişaf tarixini öyrənmək baxımından çox qiymətli və əvəzsiz töhfədir.

Sadəliyi, halal zəhməti və xeyirxahlığı hə-

yat prinsipləri seçmiş Aliyə xanım həm də nümunəvi ailəsi ilə onu tanıyanların rəğbətini qazanıb. Bir neçə il əvvəl dünyasını dəyişmiş həyat yoldaşı Rəşid Abasovada energetika sahəsində nəinki respublikamızda, həmçinin keçmiş SSRİ-də ən yaxşı mütəxəssislərdən biri kimi tanınmışdı və Azərbaycanın dağ kəndlərinin elektrikləşdirilməsində böyük xidmətləri olmuşdu. Onların ali təhsil almış övladları - Elnarə və Elmar hazırda ailənin şərəfli əmək estafetini uğurla davam etdirir.

Gərgin və səmərəli əməyinə görə bir neçə medala və döş nişanına, Azərbaycan Respublikası Xalq Təhsili Nazirliyinin fəxri fərmanına layiq görülmüş Aliyə Abasovanın bu günlərdə 70 yaşına tamam olmuşdur. Amma o, yorulmaq nə olduğunu bilmir. "hələ işləməyə, xalqa xidmət etməyə gücüm var", - deyir. 70 illik yubileyi münasibətilə onu təbrik edir, uzun ömür və fəaliyyətində yeni uğurlar arzulayıq.

Gülxar GÜLİYEVA

О НАЦИОНАЛЬНОЙ ПОЛИТИКЕ

Все международные организации отмечают, что проводимая в Азербайджане национальная политика отвечает стандартам цивилизованного мира. Это признают даже силы, неблагоприятно настроенные в отношении нашей страны. Никогда в ее истории не было случаев дискриминации по национальному или религиозному признаку. Об этом заявил госсоветник по национальной политике Идаят Оруджев. Поэтому, на конференции, прошедшей 18 сентября в Страсбурге, организованной представительством страны при Совете Европы, опыт Азербайджана сочли достойным распространения и изучения со стороны других новых независимых государств.

По мнению госсоветника, ныне термин "защита прав меньшинств" в Азербайджане уже стал архаичным. В то же время он признает, что в развитии культуры, языка нацменов остаются определенные проблемы, также, как они существуют у языка и культуры титульной нации государства. И надежды на их разрешение госчиновник связывает с усилением экономического потенциала государства. Одновременно, он считает что Указ президента Азербайджана десятилетней давности, касающийся прав меньшинств, авторство которого принадлежит ему самому, был актуальным для того периода жизни нашего общества. С принятием Конституции и законов (об образовании, культуре, печати, религиозной свободе) независимой страны, подключением к разным международным Конвенциям, темы Указа нашли в них свое отражение.

Поэтому в том документе больше надобности нет. **Правда, из ответа госсоветника так и не стало ясно, насколько было реализовано распоряжение покойного Абульфа Алиева...**

Между прочим, согласно документам, национальностей имеют право вещания на родных языках. Правда, лишь по радиостанции "Араз", и то дважды в неделю по 15 минут. За прошедшие годы продолжительность передач так и не увеличилась. Осталась неизменной и частота программ. Примечательно, что госсоветник пообещал рассмотреть данный вопрос. **По его словам, до сих пор не было соответствующих обращений со стороны меньшинств страны.**

Однако, еще на IV конференции Лезгинского наццентра "Самур", состоявшегося в марте 1993 года, этот вопрос был поднят его председателем Али Мусаевым. Кроме того, он выразил пожелание выхода передач на лезгинском языке по телевидению. Им же эти проблемы были подняты во время встречи представителей лезгинской общественности с президентом Гейдаром Алиевым в феврале 1995 года. А госсоветник присутствовал на обоих мероприятиях...

Не секрет, что в Азербайджане ощущается нехватка школьных учебников на языках малых народов страны. Порой на целый класс приходится пара книжек, да и то присланных из Дагестана. В

связи с этим госчиновник заявил, что не обладает подобной информацией. По его словам, издание книг занимается министерство образования.

В прошлом году прислало ему сигнальные экземпляры книг на лезгинском, талышском и других языках.

Напомним, что еще весной министр образования Мисир Марданов, побывавший в школах Загатальского, Балакенского и Гахского районов, заговорил об остроте вопроса учебников.

И. Оруджев пообещал навести на этот счет справки и сделать все возможное. Правда, при этом он добавил, что проблема нехватки учебников актуальна и для азербайджанских школ.

Кроме того, вопрос учебников был затронут председателем "Самура" А. Мусаевым еще на памятной встрече с главой государства Г. Алиевым. Так же, как проблема подготовки школьных кадров, регулярного издания органа центра газеты "Самур", выделение наццентру здания... **А что касается Госкомитета по национальным отношениям, то он был ликвидирован, как утверждает И. Оруджев, "ввиду отсутствия необходимости в нем". Остается непонятным, с какой целью он был создан вообще и какую работу успел проделать...**

ВНОВЬ О ФАМИЛИЯХ

Оказывается, по закону все райотделы внутренних дел по месту жительства обязаны выдавать гражданам паспорта и удостоверения личности. Но фактически выдачей паспортов занимаются только в пяти городах - Баку, Гяндже, Губе, Лянкарани и Нахчыване.

Объясняется это отсутствием

в семейный кодекс страны выступил лишь Мубариз Гурбанлы. По его мнению, нигде в мире госрегистрация брака не производится у кого-то дома или на даче, это может привести к хаосу. По словам спикера Милли Меджлиса Муртуза Алексєрова, в христианских странах браки заключаются в церквях лишь по устоявшейся традиции. По его мнению, Азербайджан-светское государство и возврата к старым порядкам быть не может.

Парламентарии вновь вернулись к вопросу "национализации" фамилий, то есть изменений их окончаний с "-ов, -ев" на "-лы -ли, -лу, -заде" и так далее. Соответствующий закон принят ММ давно и предусматривает добровольность процедуры. Пассивность и несознательность населения не по душе некоторым и они предлагают законодательному органу принять документ, чуть ли не обязывающий жителей страны изменить свои фамилии. Но, по словам Сиявуша Новрузова, это не является показателем патриотизма и высказался против нарушения прав граждан, административности в этом вопросе.

М. Гурбанлы, напомнив о существовании соответствующего закона, утверждает о необходимости агитации среди населения, а не указов и давления на них. "Не стоит изобретать велосипед, за час-другой этот вопрос вполне решим", - успокаивает он парламентариев.

"Армяне и грузины сохранили не только свои фамилии, но и алфавит. А мы его несколько раз поменяли. Согласятся ли наши граждане на поголовное изменение фамилий?" - говорит М. Алексєров. "Вопрос этот принципиальный, а не касается пары букв" - резюмирует он.

В законе конкретно не указаны окончания. Но они, по словам Саяда Салахлы, могут быть следующими: "лы, ли, лу, заде, сой". А что касается представителей меньшинств, то они, "если считают себя азербайджанцами, должны изменить окончания фамилий как азербайджанцы. Тем более, большинство из них так и считают. Представьте себе, что многие из нацменов даже в местах их компактного проживания записаны азербайджанцами". А кто не желает этого, пусть остаются с "русскими" фамилиями, считает С. Салахлы.

Заметки

Лятыфа Шамхала

необходимых средств для организации дела. По словам депутатом, процедура их получения превратилась в кормушку для чиновников, гражданам же приходится часами простаивать в очереди. И почему через пять лет им необходимо менять паспорта и удостоверения, доставшиеся с таким трудом, недоумевает Ася Манафова. Нельзя ли этот срок продлить до 10 лет путем какого-то штампа? Отметив логику в высказываниях коллег, Али Гусейнов заявил, что сейчас складывается парадоксальное положение: большинство жителей страны еще не обязаны удостоверениями, а пионеры, получившие их первыми, через пару-тройку лет уже обязаны их поменять. Правда, МВД для разрешения ситуации создает региональные центры...

Несогласие с бюрократическими процедурами выразил Саяд Салахлы, предложивший решить проблему приклеиванием в документ новой фотокарточки. А некоторые депутаты вообще считают выдачу удостоверений со стороны органов МВД неправильным: раз имеются учреждения ЗАГС-а в составе минюста, то они и должны этим заниматься.

Все эти и другие проблемы всплыли во время прений по поводу внесения изменений в семейный кодекс. Наконец, парламент страны узаконил регистрацию браков вне стен местных исполнительных властей и органов ЗАГС-а, что широко практикуется у нас в последнее время. Отныне мы вправе закрепить узы Гименея во дворцах торжеств, местах лишения свободы и так далее.

Пожалуй, против нововведе-

ГЪВЪРМЕТЛУ "САМУР"

Я постоянный читатель вашего сайта. Поэтому хочу рассказать вам о том, как я стал увлекаться лезгинским языком. Я - иранец и лингвист.

Точнее, не лингвист, а любитель иностранных языков. (Надо заметить, что чем язык "страннее", тем больше он интересует меня.) В свое время я изучал или пытался изучить более сорока языков из разных языковых семей, от индоевропейской до ирокезской и всех структуральных типов. Дагестанские языки с типологической точки зрения очень интересны, тем более что в Польше и вообще на Западе малоизучаемы.

Как только появилась возможность выучить один из них, я пользовался случаем. Это одна из причин моего увлечения лезгинским. Система глагола, эргативная конструкция и другие грамматические явления мне очень интересны как лингвисту. Но есть и вторая, более важная причина. Влияние Ирана на Кавказ было всегда одной из глав-

ных тем моих исследований. Проблема суфизма и его роль в восстаниях горцев против России, история Ширвана, жизнь свободных горцев - всегда меня интересовали. Есть довольно сильные связи между Дагестаном и Польшей. В XIX веке, после поражения нашего восстания против России многие мои соотечественники в принудительном порядке воевали на Кавказе (в том числе и на лезгинских землях) как солдаты царской армией.

Среди них были и те, которых называли "Кавказской группой поэтов", они посвящали Кавказу и лезгианам много стихов. Один из них, Владислав Стрезинский, даже владел лезгинским.

Как получилось, что я начал изучать лезгинский язык? Год тому назад я задал на YAHOO group (Dagestan) несколько вопросов о влиянии персов на Дагестан, о борьбе горцев с Надир-шахом, о дагестанских языках. Ответил мне Эльман Шихкеримов из Баку и мы стали

переписываться. Долгое время я хотел изучать дагестанские языки, знакомство с Эльманом меня обрадовало, потому что я нашел "информанта" и появилась реальная возможность учебы. Как только нашел лезгинско-русский словарь я стал писать Эльману по-лезгински, прося о корректуре. Вначале это были простые предложения,

потом тексты, затем полные письма. К сожалению я не мог и теперь тоже не могу посвящать лезгинскому языку столько времени, сколько хотел бы.

Месяц тому назад я оставил web site о лезгинском языке, чтобы дать интересующим возможность изучать этот прекрасный язык. Надеюсь, что в будущем найду время для пополнения сайта материалами. Самая большая моя проблема - это недостаток материалов. Все, что я знаю о лезгинском языке, я прочел в "Кратком очерке грамматики лезгинского языка" Букара Талибова изданного лезгинско-русском словаре и на лезгинских web сайтах, в том числе и на сайте

"Samur" а. А также узнал от моих лезгинских друзей Эльмана Шихкеримова и Решада Гусейнова. Как видно, я - самоучка. Живой лезгинской речи никогда не слышал.

Других материалов, кроме словаря, у меня нету, по этой простой причине, что изучение дагестанских языков в Польше неразвито, а учебные материалы недоступны. Планирую (мечтаю) написать магистерскую работу о персидских взаимствованиях в лезгинском языке и вообще о культурных и языковых влияниях персидского на лезгинский (Тема очень интересная и вообще не знакома польским иранцам, Кавказ для нас terra incognita). Но для этого нужно отправиться в лезгинские края чтобы собрать нужные материалы. Если Бог даст, зимой, возвращаясь из Ирана, хотел бы захватить на несколько дней в Баку.

ЧЕХИ ГЪВЪРМЕТЛАДИ ПИОТР КОЗЛОВСКИЙ, Г. ПРАГА
kutya_harap@interia.pl

ПИСЬМО В РЕДАКЦИЮ

ДИДЕД ЧАЛАЛ

КвенКве заз адан буба рагметлу Мегъеддин муаллимдикий рахаз Кланзава. Ам хуьруьнвирийн рикел таб тийжир, гзаф дугъри, секин инсан хъиз алама. И пир хътин касдиз араб чалалди кел-хъин чидай ва адан гъиле гъамиша Къуръан жедай. Адан руша Зиялади вичин бубадин кылел атай кысайрикий акъван эсерлудаказ ихтилатда хы, хъидай касдивай абурукай са ктаб тукъуьриз жеда. Вичиз дяведа хъайила есирвал, фашистрин концлагерар акунвай Мегъеддин муаллимдин кылел гъакъикъатдани мусибатар атанай. Ингъе, касдин винел Аллагъдин незер алай жеди. Чугур къван азиятрин эвез яз, Аллагъди и михи рикл авай инсандиз пуд художник хва бахшна. Сейфеддинани Нежмедина Тифлисдин Художественный Академия акъалтIарна. Гъевчи хчи Азика Бакудин Искусстводин Институт куьтягъна.

Зи ихтилат Мегъеддин муаллимдин чехи хъикай я. Россиядин Федерациядин художникрин союздин член тир Сейфеддин Сейфединовакай. Къе Дагъустандин газетри адаз "алай девирда Дагъустандин лап хъсан суьретчи"

хътин тIвар гун дуьшуьшдин кар туш. Ам сеняткаррин, шаиррин ватан тир КцIар райондин Манкъулидхуьре дидедиз хъанва эхир! Лезги поэзиядиз Кесиб Абдуллагъ, Забит Ризванов хътин шаирар бахшнавай и хуьрий вичихъ чехи алакьунар авай художник акъатун кутугай кар я.

Манкъулидхуьр... Инин иер тIебиатди, михи гъавди инсанар даим яратмишунихъ, сеняткарвилехъ ялда. Ина бадейри чпи хразвай гамара анжах чпиз хас чешнеар твада, ина рикел аламукдай гъар са къисадиз бендер кутIунда. Ина муьгъуббатдикий шумудни са мани ван къведа ваз.

Дидед чIалал шиир кIела, мани лагъ, А манийри вун дуьньяда машгъурда! -

лагъайдини манкъулидхуьруьнви Забит Ризванов тир. Художник Сейфеддин Сейфединовани шаирди хайи чIалазни ватандиз талукъарнавай чIаларикай илгъам къачунва жеди, вучиз лагъайта ам вичин кист дидед чIалал рахузравай сеняткар я. Адан эсеррин "къилин игит" лезги чил, чи кIубан тIебиат, чи тарих ва къегъал инсанар я. Шагъдагъ, Каспи-

дин лепеяр, Самурдин дере, чи бадейр, чи шаирар, таниш чинар, таниш туширбур... Ингъе виринриз сейли тир чи композитор Мегъамед Гъуссейнован портрет. Гъуьлуьн къере хияларзавай маестродиз цийи мелодия жагъанватIа, я тахъайта гагъ секиндиз, гагъни ван алаз юзазвай лепейрин манидихъ яб акалзаватIа ада? "Бадедин портрет". Чехи алакьунралди яратмишнавай и портретдай гъар са касдиз вичин бадедин рикIиз чими суьрет аквазвай хъиз жеда заз. Шикил акъван жанлуз яратмишнава хъи, баде гъисятда ахъайна рахадайди хъиз жеда ваз. Шаир Фейзуддин Нагъиеван портрет. Налугъуди, лекъ я ам, чхарилдай цIар ягъана са геренда ям ягъизвай.

"Гъуьзел Мислимаат". Чина мили хъвер авай, чи дагъларин цуьквер хъиз зериф тир и таватди инсандин рикIиз секинвални регъятвал гъизва. Иер са ширдихъ, са хуш манидихъ яб акалзавай хъиз жеда ваз ада.

Мад са шикил. "Къил чIугун". Художникдилай и шикилда гъар са лезгиндикдилай физивай гъиссер гуз алакьнава. Ништа, чакай шумуд гъа икI, Сей-

фединаан саягъда хайи бадеди хранвай сумагдин вилик ацукъна дерин хиялриз фенатIа. И шиклиди зи рикел са чIавуз жуван бадедин экуь къаматдиз хъейи цIарар хъизва:

**Им вуч сир я, им вуч суьгъуьр?
Авурлахъди са гъил экъуьр,
И гамунлай, агъ, вуч хъсан,
Аял чIавар - верци, масан,
Вилеркай зи карагъава,
Агъ, зи рикле, зи хиялда,
А йикъарин алатай, фей,
Хуш легъеяр,
зас азиз тир кIам ама,
Агъ, вуч хъсан, кIвалин чиле,
гатфари хъиз акъудна цуьк,
бадед гъилин гам ама...**

Эсерриз килигна куьтягъайла зи рикI дамахдин гъиссеривди ацIуьзава. Хайи хуьруьн, элдин, халкъдин тIвар виринриз сейли ийизвайди гъа ихътин рухъвар я. "Жуван мани лугъузвай" художник Сейфеддин Сейфединов хътин рухъвар.

Римма ГЪАЖИМУРАДОВА

ХАЙИ ЧИЛИН РАНГАР

Алай аямда сенятдихъ галаз ара датIана, руьгъдай ават тавуна машгъул хъун, халисан эсерар яратмишун къегъалвал я. Гзафбуру алишверишдалди къил хуьзвай гилан четин девирда чIугварди вичин эсеррин выставка тешкил авун гъунар тушни бес? КцIарви художник Шагълар Алирзаеван сад лагъвай выставдикий хабар агакъайла заз гзаф хвеш хъана. Бакудин Ичеришегъерда авай Минна-тюрдин Меркезда Шагъларан ярар-дустар, адан сенятдин таъсиб чIугва-

дай, адан эсерриз къимет гуз алакьдай ксар кIватI хъанвай. ЧIугвардин "Хъран фу", "Шагъдагъ", "Булахдал", "Бекъеяр" хътин эсерри вирибур вичихъ ялзавай. Хайи чилин рангаралдини хайи мотивралди тафаватлу тир и эсеррай автордин рикIин хиялар, къени мурадара къатIун четин тушир.

КцIар райондин Эвежугърин хуьре дидедиз хъайи Шагълар Алирзаева Бакудин 145-мектеб акъалтIарайдалай гъуьуьнлиз А.Азимзадедин тIварунихъ галай мектеб-

да кIелна. Аял чIавалай шикилар чIугунал рикI алай ада, сенятдин къакъан кукIушриз хкаж хъун патал кIелун давамарун къетIнай. Азербайжандин Искусстводин Университет тафаватлувилелди акъалтIарай Шагълар сенятдиз рикIин сидкъидай къуллугъзавай инсанрикай я. Гъавилай алай йисан 20-28 ноябрдиз къиле фейи адан шикилрин выставкадиз килигиз атанвайбур инай руьгъ ацIана хъфенай...

АЗИЗРИН СЕВДА

ЧИР-ТЕЧИР АЛАБУЛУХ АКАТНАВА

Америкадин Садхъанвай Штатрин 50 шегъердин агъалийрик къалабулух акатнава. И шегъерра цийи килелай снайпер-террорист пайда хъунухъ мумкин я. АСШ-дин разведкадин органри хабар гайивал, "Ал-Кайд"дин яракълубур автомобилдай, микроавтобусдай агъалийриз гуьлле гуз хъсандиз вердишнава. Америкадин талукъ идарайрин кIвалахдарар террористри и уьлкведиз мус басрух гудатIа чириз алахъзава.

ХИР КБИЛ КЪАЛ Я

Британиядин "Дейли мейл" газетди Евросоюздин эхир авачирди малумарнава. Мукъвал йисара адак акатзавай Румыния, Польша, Венгрия хътин кесиб гъукуматра гзафбуру иштиракдай гъулгъулар киле фида. Брюсселдай идара ийизвай и уьлкведиз кIвалахдик квачирбурун къадар 40 процентдилай алатда. И гъукуматрин халкъяр Брюсселдин аксина экъечIла.

Алай вахтунда исламдин сепаратистрин куьмекдалди "Урусатдин империя"дин аксина жент чIугъзвай Европададини Урусатдин арада яракъланмишнавай къал акъатла. Урусат гужлу хъунухъ ракъибвал генани артух жеда. Америкадин Садхъанвай Штатри лагъайта, гъил элягъна, Европададин проблемрикай яргъаз хъун къетI ийида.

УЪГЪЕРИКАЙ КИЧЕЗВА

Гуам къураматдин тамара къекъведайла тараривай ихътийр къачун, абуруз разивал къалурун адетдин кардал элкьенва. И къайладиз амал тавур ксар тамай экъечIайла абурун тандал хирер ва вили лесер жезва. ЧIакин агъалийри лугъузвайвал, чеб къаз такъазвай ксарал хирер ийизвайбур руьгъер я.

Къураматда яшамш жезвай ксар иллаки аксина буйдин руьгъерик хукIур тийин тIалабава, Гуамийри лугъузвайвал, и руьгъериз инсанрихъ галаз къугъваз хуш къведа, амма чпик кIурайла, абуру инсан буйдиз ветI къван гъевчи са затIунал элкьурда.

НОВОСТИ

КАЛЬМАРЫ ПОЖИРАЮТ АКУЛ

Мировой океан заполняется гигантскими кальмарами, которые благодаря глобальному потеплению уже появились и у берегов Европы. Каждое такое существо весит тонну и отличается чудовищной прожорливостью, заглатывая целиком даже акул. Кажется, сбывается еще одно пророчество великого фантаста Герберта Уэллса, который в 1898 году в "Войне миров" описал, как планету захватят чудовища с пальцами. Правда, у Уэллса они прибывают с другой планеты, а не вылезают из океанской бездны.

Известно, что гигантские кальмары заметно отличаются от обычных и по сути представляют собой другой вид - у них щель 3 сердца и хорошо развитый мозг. Еще они заменены своими огромными глазами размером с волейбольный мяч. Они поедают все, что попадает на их пути, чтобы обеспечить свой рост, и чем выше температура воды, тем быстрее они увеличиваются в размерах. Один такой монстр, попавший в сети рыбаков, мог бы обеспечить обедом 100 человек - правда, его мясо практически несъедобно, так как оно жесткое, как рези-

БЛОНДИНОВ ПООЩРЯТ

на.

В связи с тем, что блондинов становится все меньше и уже в следующем веке на земле останутся в основном брюнеты и шатены, обладатель пшеничной шевелюры миллионер из Мичигана Джордж Фигис создал фонд поддержки светловолосых, цель которого - материально поощрять браки между блондинами и блондинками. А когда в такой семье родится белокурый ребенок, он автоматически становится обладателем небольшого состояния.

ИРАНЦАМ ЗАПРЕТИЛИ ТАНЦЕВАТЬ

Иранской аристократии, которая любит устраивать вечеринки в европейском стиле, придется на время отказаться от всяческих тусовок. Недавно иранская полиция устроила рейд по богатому кварталу и арестовала 120 человек за то, что они весело проводили время в компании представителей противоположного пола. По закону, принятому после исламской революции 1979 года, мужчинам и женщинам, не состоящим в родстве, запрещается вместе танцевать.

Яшар 40-далай алатайла уьмуьрдин фейи йисар рикел ххун адет я. Къайгъусувилелди алатай аялвал, рикл мурадлив ацанваз дубньядин анжах иервилерихъ гелкъвей жегилвал ва кланз таканз вун къайгъуйрик къуьн кутаз мажбурзавай агъилвилдин йисар... Вучиз ятлани, алатай йисар рикел ххайла зи пеле авай биришар аха жедат. Дегиш хьанвай алай аямдин пакагъан йикъай фикрайла рикле цай куьклубнда. Къе ван хъайиди пака баят жезвай девран я. Им саки, гила рагъни фад хъиткъинна, фад аклизава. Са гъи ятла чарчел вацран сад хъейла, ранг къурун тавунмаз къанни цуд жезва. Гекъыгайла, эвелан члавара къвачкъвачел вегъна уьмуьрдикей лезет ххудзавай чна.

Акъул балигъ хъайи йикъалай манирвал, шиирвал рикл алай зи. А члаван аялар хъиз, я шофер, я инженер, яни муаллим жез клан хьанач заз. Чи къунши Тагъире халади лугъузва: "Вуна тарчени, къавални, балкандални шиирвал клелдай. Гила ви ван радиодай къевезва. Эхирни мурадлив агакна вун." Эхъ, Тагъире хала, а члавуз радиодай лезги члал гунугар ван къведа лагъайдан члалахъ вуж жедат...

Вучиз ятлани, цийи кылелай аял хъижез кланда заз. Дарвилерикайни хиве гъатнавай проблемрикой кыл къакъудун патал я жеди.

Чи поэзия вилик тухун, кланарун патал са шумуд виш къелем куькварнавай са ширдин къевезва.

**Чун вири аялар я,
Яшар чхехи ятлани.
Жив чклана мекерал,
Чарар рехи ятлани.**

Заз чиз, ада и царар хъидайла чун - лезгий фикирда къунва жеди. Эхъ, чун аял хъиз рикл ми хъи, гъил ахъа, датлана чина хъвер авай бур тушни мегер? Чна вири крарикай аялри хъиз факъумзава: чи хайи члал акъатзавай газетдикайни, мектебра гувзай лезги члал тарсарикайни, чи радиодин гунугрикайни...

Гъар гъилера эфирдай "Рахаз-вела Баку!" - лагъайла, и ван Шагъдагъдин куьклубнда акъ...

**СА ВУЧ ЯТЛАНИ
АВУН ПАТАЛ
СА УЬМУЬР
БЕС ЖЕЗВАЧ**

уна, Силибирдин тамариз чклана, Къулан вацун ций глуз къулухъ элкъезвай хъиз жедат заз. Гъавилей виридан риклай хабар гудай са вуч ятлани лугъуз кланда заз. Яб акалзавай буруйдай чарар къахчурла, абурун зенгер атайла руьгъ акалда жедат. Ганда авай гъевес рекъиз тадач абуру.

Вуч хъсан я хъи, чи экуь инсарикай са шумуд кас редакциядихъ галаз авсиятда ава. Вуч хъсан я хъи, виликан члавара хъиз лез-

ги члал акъатзавай ктабрин рехъ йисаралди вилив хъувач чна. Эгъ... клелдайбурун къадар гзаф тиртла, ктабар мадни гзаф акъатдай чи.

***

"Регъятдиз уьмуьр гъализ кланзава тла юмор рикелелай ракур из тахъуй", - лагъанва са каркам касди. Алай аямда а касди лагъайвал гъерекат ийиз хъанайтла, хупл хъсан тир. Алакьна кландачни? Куьн чидач, зун гъа юмордихъ гелкъез алакъзава. Аялди лугъузва: "Муаллимди пул гъваш лагъанава." Ихътин гафар (вични гъафтада къеведра) ван атун нин риклай я? Анжах пул вугузва хъи, алатрай. Жуван сагъламвални хъувач, аялни

Азербайжандин радиодин лезги гунугрин редакциядин диктор Руслан Шейдаеван 45 йис я. Чна ам тебрикзава ва юбилейдихъ галаз алакьалду яз агъадихъ адан вервирдер чапзава.

къил вине къуна физва, муаллимни шад жезва.

Бязибуру лугъузва: "Дубня иервили хубда." (Иервални хвена кландачни?) Зун рази туш; и дубня хъуьрез алакьзавай инсанри хубда. Хъвер чандин клевивал, къилихрин ми хиввал, акъулдин хиввал лагъай члал я. Ихътин инсанри виш йис уьмуьр гъалда. Гъайиф хъи, виш йис тамам хъуниз талукъарнавай мрекатар юбилейр вични киле аваз къеризкъериз гъалтзава. Валлагъ, са вуч ятлани авун патал са уьмуьр бес жезвач.

ПОЛЕЗНЕЕ БЕГА НИЧЕГО НЕ ПРИДУМАЛИ

В мире ожидается новая волна увлечения бегом - самым простым и доступным видом физических упражнений. Врачи говорят, что они наконец получили убедительные доказательства, что бег успешнее всего противостоит многим заболеваниям в пожилом возрасте. Обнаружено, что бегуны в среднем на 12 лет позже заболевают артритом по сравнению с людьми, ведущими малоподвижный образ жизни. И чтобы отложить наступление старости, нужно побороть лень и прилагать от 6 до 20 миль в неделю.

Кроме того, исследование опровергло миф о том, что у бегущих людей раньше времени изнашиваются связки и сухожилия. Одним словом, бег - самая полезная форма физических нагрузок, противостоящая старости.

А такие виды спорта, как теннис и футбол, в которых много резких движений, поворотов и растяжений, только ускоряют деградацию двигательного аппарата и особенно влияют на состояние коленей.

Мерд итимди къве къванцин арадай вичин къил акъудда.

Лези халкъдин мисал

■ Bu sözlərə artıq adət etmişik. İnsanların günün günortta çağı qeybətə çıxması artıq cəmiyyətimizin realıqlarından birinə çevrilib. Təəssüf ki, itənlərin çoxunun aqibəti müəmmalı qalır. Bu faktların içindəki faciəni isə itkin düşənlərin doğmaları, yaxın adamları

EV DƏN GETDİ VƏ QAYITMADI

ağır yük kimi ürəklərində daşımaları olurlar.

Bələ bir faciə 8 ay əvvəl heydərövlər ailəsinin başına gəlib. 2002-ci ilin martın 29-da öz iş yerinə - baş mühəssisi olduğu Ədliyyə Nazirliyinin Məhkəmə Ekspertizası və Kriminalistika İnstitutuna yollanan Səfiyyə Səbətulla qızı heydəröva müəmmalı şəkildə yoxa çıxıb. Nə baş verib? Bəlkə qadını maşın vurub, izi azdırmaq üçün onu gizlədiblər? Bəlkə düşməni var imiş, qisas alıb? Bəlkə doğmalarından inciyib evdən baş götürüb hara işə gedib? Bəlkə heç evdən bayıra çıxmıyıb? Suallar, suallar... Əs-

lində bu suallara istintaq cavab verməlidir. Lakin 8 ay ərzində S.heydərövanın taleyini müəyyan-

laşdırmaq sahəsində Suraxanı rayonu nun istintaq orqanlarında lazımı səviyyədə iş aparılmayıb. 20 il əvvəl ərindən ayrılıb üç övladını təkbaşına böyütmüş, faciədən bir ay əvvəl ilk övladını evləndirib evinə gəlin gətirmiş Səfiyyə xanımın taleyi ilə ən çox maraqlanan, tez-tez biganəliklərlə qarşılaşan, hadisə baş verəndə Milli Orduda xidmət edən, əsgəri borcunu ana itkisi kimi çəkməz dərddə başa vuran İlham redaksiyamıza da gəlmişdi. Suraxanı rayonunun hüquq-mühafizə orqanlarında gördüyü haqsızlıqlar, bu günə kimi cinayət işinin açılmaması barədə o, respublikanın rəhbər təşkilatlarına onlarca şikayət göndərib.

"Samur" qəzeti bu hadisə ilə bağlı oxuculara məlumat verəcəkdir.

БЕШЕННЫХ АНГЛИЧАН РЕШЕНО ПЕРЕПИСАТЬ

В одной только Великобритании свыше 7 тысяч людей, зараженных коровьим бешенством. К такому выводу пришли британские медики, напомнив об опасности неизлечимой болезни. Пока от нее умерли 115 британцев, и сейчас правительство собирается провести общенациональный осмотр, чтобы выявить, сколько же человек в действительности могут нести в себе коровье бешенство.

РЫБА ВСЕ ЖЕ ВРЕДНЕЕ МЯСА

Людам, которые убеждены в полезности рыбы, стоит уменьшить свой аппетиты. Как сообщает "Дейли мейл", если есть рыбу, особенно жирную, чаще одного раза в неделю, можно наглотаться слишком много ртути и прочих опасных для здоровья химикатов. Мировой океан настолько загрязнен, что его обитатели просто нашпицканы отравляющими веществами, которые наносят серьезный вред не только старикам, детям и беременным женщинам, но даже здоровым мужчинам.

ГАФАЛАГ

кагу - салат (зелень)
кал (ксал) - 1) зимовье, 2) равнина
Ци калара гафл веъ ава. - В нынешнем году на равнинах много травы
каруш - основа ковра
кеъкир - упрямый, непослушный
Балканди кеъкир кьачузва.
кел гамиш - буйвол
керкет1 - обрубок, деревянный брусочек
керкет1 хьтин - короткий как обрубочек
киредин кьапар - обожженная посуда
из глины
кирекир кьай балканд - пуговичная, горячая лошадь
куг - 1) засов, деревянный замок
2) куг кьабах - тыква-горлянка, посуда, сделанная из тыкви-горлянки
куг ичер - яблоки сорта ранет
кудх - 1) завязь огурцов,
2) мелкий огурец, 3) пуча
кулур - сачок; чепелудькар кулурдал кьада. Бабочек ловят сачком.
куруч - лесна
кутлал рехь - короткая дорога

ХƏВƏRLƏR

ХİLASEDİCİ MAĞARALAR

Britaniyalı biznesmen Eşford Prays 2019-cu ildə yerə düşməsi güman olunan asteroiddən qorunmaq üçün mağara təklif edir. Onun tikdirdiyi mağaralar Uels qraflığının Aberkreyv adlanan ərazisində yerləşir. Bu qəribə sığınacaqlar yerin 300 metr dərinliyində qazılıb. Hər mağara 100 adam tutur. Bir həftəlik ərzaq və elektrik enerjisi ehtiyatı ilə birlikdə xilasedici mağaraya biletin qiyməti min funtdur. Uşaqlar üçün giriş pulsuzdur. Artıq 100-dək adam mağaraya bilet sifariş edib.

QIZIL HƏRİSLİYİ

Dünyanın ən böyük qızıl hərisləri üç əsr yarım bundan əvvəl dənizin dibinə getmiş 3 milyard funt sterlinq dəyərində qızıl və brilyant axtarışını sürətləndirmək üçün əllərindən gələni edirlər. Şotlandiya hakiminin Dandi şəhərində saxladığı böyük xəzinəni, o cümlədən, şöhrəti hər yana yayılmış Edinburq qızıllarını ələ keçirən məşhur ingilis sərkərdəsi Oliver Kromvel olub.

Sərkərdə alınmaz qala olan Dandini işğal etmək üçün cəsuslardan istifadə edib. Onların verdiyi məlumata görə şəhəri müdafiə edən hərbi qarnizonun əsgərləri səhər yeməyi zamanı qədersiz spirtli içki içirmiş. Səhər yeməyindən sonra şəhərə hücum edən Kromvel sərxoşların müqavimətinə rast gəlmir və asanlıqla qalanı alır. O zəbt olunmuş xəzinəni 60 gəmiyə yükləyib dənizə çıxır. Şotlandların dediyinə görə sahildən bir qədər aralanda ingilislər Allahın qəzəbinə düşər olub və bütün gəmilər suda batır. Xəzinəni aparırlar qızılın həddindən artıq ağır yük olduqunu nəzərə almadıqlarına görə həmişlik onunla vidalaşmalı olublar.

НОВАЯ ВСТРЕЧА С "СУВАРОМ"

15-го декабря в 16-00 в Театре Песни им. Р. Бехбудова состоится концерт лезгинского ансамбля "Сувар". В исполнении Розы Гаджимурадовой, Джамили Заловой, Руслана Давудоглы, Решада Ибрагимова прозвучат лезгинские народные песни и новые мелодии. Заявки на билеты принимаются.

тел: 32-92-17

"САМУР"

Главный редактор
Седает КЕРИМОВА

Адрес редакции:
370146 Баку, Метбуат
проспекти, 529-й квартал,
Издательство "Азербайджан",
этаж 3, каб. № 101.
Тел/Факс: 32-92-17
e-mail: samur83@yandex.ru
www.samur-press.narod.ru

Расчетный счет
26233080000
1-й Ясамальский филиал
ОУАБ г.Баку
код 200037
ВОИН 130024708

Газета
зарегистрирована в
Министерстве печати и
информации
Азербайджанской
Республики. Рег. № 78

Тираж: 2000

Индекс: 0258